

Økonomismekulturen

Når et fagområde får en så dominerende posisjon i samfunnet som økonomien har i vår tid, er det god grunn til å være på vakt. I denne kronikken ser vi på noen sider ved utviklingen av det vi betegner som økonomismekulturen. Den utviklingen vi har vært vitne til i de senere årene har resultert i at økonomien har forandret karakter fra å være et middel til å oppnå individuelle og kollektive målsetninger, til selv å bli målestokken som alt annet blir vurdert opp mot. Vi opplever stadig oftere at ensidig økonomiske kriterier legges til grunn innenfor samfunnssektorer som tradisjonelt har blitt vurdert opp mot andre verdimål, for eksempel innen helsevesen, media, undervisning og forskning.

Økonomi er et fag som undersøker hvordan de tilgjengelige ressursene disponeres og bør disponeres for å oppnå mest mulig nytte eller velferd i et samfunn. Denne oppgaven er viktig både for den enkelte husholdning og for samfunnet som helhet. Det hersker liten uenighet om at alle former for økonomisk virksomhet må skje innenfor definerte normer og verdier. Spørsmålet er mer hvordan disse normene utformes og begrunnes. Vi mener at noe blir galt dersom de prosessene som skal skape rammen for økonomisk virksomhet også selv blir underordnet økonomiens egen logikk.

Når den økonomiske tenkemåte ensidig blir lagt til grunn for å bestemme utviklingen innenfor alle samfunnsområder, kan det oppstå flere alvorlige problemer. For eksempel vil en økonomisert kultur kunne føre til økt kommersialisering og banalisering av kunstens innhold og uttrykk. Med det mener vi at det lett omsettelige vil fortrenge den delen av kulturen som er vanskeligere tilgjengelig, men som samtidig er viktigere for utviklingen av vår individuelle og kollektive karakter og identitet.

Maktutredningen påviser at når det politiske rommet som konstituerer samfunnets verdier og normer forvitrer til fordel for «markedet», forskyves det etiske fundamentet i samfunnet i en retning som vanskeliggjør realiseringen av disse målene. Og når økonomismekulturen også gjennomsyrrer politikken, overlates samfunnsstyringen i

Vi kan risikere at det endimensjonale vrengebildet av økonomer som sjelløse kalkulatører blir det produkt handelshøgskolen må levere.

større grad til rettslige enn sosiale kontrakter.

Når markedsøkonomien fungerer, har den imidlertid vist seg å være et velbegnet redskap for å generere velferd i mange sammenhenger. Men markedsøkonomien er blind i den forstand at den ikke er oppmerksom på hva den ikke er oppmerksom på. Målene for ethvert produksjons- og/eller allokeringsystem ligger

utenfor systemene selv. De er knyttet til kvaliteten av kollektive verdi- og normsystemer og til vilkårene som skapes for at vi skal kunne forme våre liv i pakt med det vi oppfatter som vår identitet eller autentisitet. Det vil si at økonomisk virksomhet må utvikles innenfor og i harmoni med den pågående samfunnsdebatt.

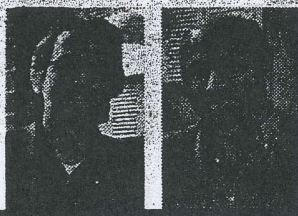
Nu er vi kommet til vårt hovedpoeng. For å komme patologiske sider ved økonomismekulturen til livs har økonomene er særlig viktig oppgave. Først og fremst fordi de er best rustet til å forstå økonomiens vesen. Begreper som «globalisering», «konkurranseutsetting», «outsourcing», «privatisering», «benchmarking» og lignende «newspeak» fortøner seg som magiske mantra som vrir oppmerksomheten bort fra våre historiske røtter og kulturelle verdier.

For å oppnå den nødvendige bevisstgjøringen omkring økonomiens muligheter og begrensninger stilles det blant annet krav til det faglige innholdet i de utdanningsinstitusjonene som utdanner fremtidens økonomer. En bemerkelsesverdig høy andel av det økonomiske fagmiljøet i Norge mener at humanistiske fag som etikk og idéhistorie bør ha en plass innenfor økonomiutdannelsen. Begrunnelsene varierer. Noen mener at de humanistiske fagene har egenverdi og at de bidrar til å utdype forståelsen av økonomifaget i vid betydning. Andre er tilhengere av en slik utvidelse av fagtilbudet fordi de ser mulighetene til økt inntjening.

Ved Handelshøgskolen i Bodø har vi over lengre tid gjennomført tiltak for å imøtekomme denne utfordringen. Det er nedfelt i vår målformulering at undervisning og forskning ved institusjonen skal være forankret i den europeiske ide- og kulturtradisjon. Dette stiller store krav til oss som er med på å utforme innholdet i økonomiutdannelsen, fra de første innføringskurs til kurser på doktorgradsnivå. Målsettingen er å utdanne økonomer som bidrar til at samfunnets ressurser blir utnyttet på en optimal måte innenfor rammene av «det gode samfunn».

Dersom økonomismekulturen i sin mest vulgære form fortsetter å bre seg i samfunnet, risikerer vi at det endimensjonale vrengebildet av økonomer som sjelløse kalkulatører blir det «produkt» handelshøgskolene må levere, og som i sine konsekvenser vil bidra til å fremme en samfunnsmessig utvikling som ingen ønsker.

Ove D. Jakobsen
førsteaman. HHB
Arnulf Hauan
førsteaman. HHB

Forskningsdagene 2003